

Uit de klas 1 : Focus op leerdoel

'Uit de klas' was de afgelopen jaren een vaste rubriek in LOWANieuws. Hij is geschreven op basis van observaties in de praktijk. Auteurs: Fouke Jansen en Marijke Huizinga

Opdracht: klanken onderscheiden

De docent merkt in een les dat veel leerlingen in de ISK-groep moeite hebben met het verschil in uitspraak tussen wat in de volksmond heet 'korte' en 'lange'¹ klinkers zoals [a] en [aa] en de [o] en [oo]. Ze vraagt zich af of ze het verschil wel horen en besluit dit in de laatste tien minuten van de volgende les te controleren. Ze schrijft een flink aantal woord paren op het bord, zoals man-maan, bos-boos, vis-vies. Vervolgens spreekt ze het woord 'man' uit en vraagt de groep wat dit woord betekent.

De leerlingen roepen meteen: 'geen vrouw', 'ik', 'Haroun', maar ook 'zon', 'nacht'. Het is duidelijk dat ze geen aandacht hebben voor het verschil in klank tussen man en maan. De docent legt uit wat de woorden betekenen, benadrukt dat die ene letter een betekenisverschil uitmaakt en gaat door met het volgende woordpaar: 'kop' en 'koop'.

Weer klinken de stemmen meteen door de klas: 'ik koop vlees', 'koffie', 'hoofd'. De docent legt uit dat de laatste twee betekenissen bij het woord 'kop' horen en de eerste bij 'koop'. Zo gaat ze alle woordparen langs.

De leerlingen blijken veel woorden te kennen en blijven enthousiast de betekenissen door de klas roepen. Bij elk woordpaar blijven de leerlingen betekenissen geven van beide woorden door elkaar: ze letten niet op hoe de docent het woord uitspreekt.

Als de bel gaat, zijn nog niet alle woordparen besproken.

Theorie

In goed taalonderwijs zijn de leerdoelen duidelijk geformuleerd. Als je met een NT2-leergang werkt, hebben de auteurs de leerdoelen bepaald en daar de oefeningen op afgestemd. De gemaakte keuzes worden verantwoord in de docentenhandleiding.

Leerdoelen beschrijven wat de leerling na een oefening moet kunnen en niet wat de docent gaat doen. Bovendien moet je bepalen hoe goed de leerling dit moet kunnen en kunnen controleren of het leerdoel behaald is.

Je formuleert een leerdoel daarom niet als 'Ik ga de klanken [a] en [aa] bespreken.' of 'Leerlingen kennen het verschil tussen de klanken [a] en [aa] maar als: 'Leerlingen kunnen aangeven of ze de

---

¹ Het verschil tussen beide klanken is in feite geen kwestie van lengte, maar ligt in de manier van uitspreken.

klank [a] of [aa] horen. Als aan het eind van de les blijkt dat de leerlingen dit niet kunnen, weet je dat je hier nogmaals aandacht aan moet besteden.

Het doel van het leren van een taal is meestal leren communiceren in die taal. Docenten zijn gewend de inhoud centraal te stellen en veel aandacht te geven. Vaak ben je in een opdracht met meerdere doelen tegelijk bezig: een hoofddoel en subdoelen. Als je een leesopdracht bespreekt, ben je ook met spreekvaardigheid bezig. Als je een schrijfoopdracht geeft, oefen je ook woordenschat. Toch is het belangrijk je altijd bewust te zijn van het hoofddoel van de opdracht.

Tijdens de les gebeurt het maar al te vaak dat afgeweken wordt van het doel van de oefening of les. Dat kan soms nodig zijn en dan is het een bewuste keuze van de docent. Maar al te vaak gaat het minder bewust: door vragen of opmerkingen van leerlingen ben je, voor je het weet, afgedwaald van het leerdoel.

Voor veel docenten zal de volgende situatie herkenbaar zijn.

In een luistertekst komt het woord 'knie' voor. Een leerling vraagt naar de betekenis en voor de docent er erg in heeft, gaan de volgende tien minuten van de les op aan het benoemen van de lichaamsdelen en is niet alleen het oorspronkelijke leerdoel (luisteren) verloren gegaan maar ook kostbare lestijd.

Een ander herkenbaar voorbeeld uit de praktijk: een docent behandelt de begrippen die gewicht uitdrukken (ons, pond, kilo).

Een leerling die elke dag met het pont de rivier oversteekt, zegt: 'pont, ook op water'. De docent legt voor de andere leerlingen uit dat 'pont' met een 't' een boot is die heen en weer vaart. Niet alle leerlingen begrijpen de betekenis en daarom vraagt de docent aan verschillende leerlingen hoe zij naar school komen: met de bus, de fiets? De les over begrippen voor gewicht loopt ongemerkt over in een les over het openbaar vervoer.

In het lesfragment aan het begin van dit artikel ging het om het kunnen onderscheiden van klanken als [a] en [aa]. Tijdens de les werd duidelijk dat de leerlingen zich nauwelijks bewust waren van dit klankonderscheid. Doordat de focus in de oefening op de betekenis lag, is het lesdoel niet gerealiseerd. Bovendien kostte het meer tijd dan de docent eraan had willen besteden. De docent weet nog steeds niet of de leerlingen het verschil in klank horen. Natuurlijk hebben de leerlingen wel iets geleerd. Ze hebben woorden die ze al kenden, herhaald en hebben nieuwe woorden gezien. Als het doel van de oefening herhaling woordenschat of aanbod nieuwe woordenschat was geweest, had de docent echter beter een andere oefening kunnen kiezen. Nu kwamen er in een beperkte tijd een grote hoeveelheid woorden langs, die veel op elkaar lijken, zonder context. Dat is niet de meest efficiënte manier om aan woordenschat te werken.

Het nauwkeurig omschrijven van je leerdoelen heeft een positieve invloed op je onderwijs:

- de leerlingen en jij weten waaraan gewerkt wordt;
- het is makkelijker je te concentreren op het leerdoel: de les kan niet 'alle kanten op';

- je kunt na afloop vaststellen of het leerdoel behaald is;
- je weet wat er nog herhaald moet worden;
- het is voor leerlingen prettig en motiverend om te weten wat ze van de les geleerd hebben.

Deze manier van werken vraagt om een zorgvuldige voorbereiding van de les. Hoe beter de voorbereiding, hoe soepeler en efficiënter de les zal verlopen en hoe meer kans er bestaat dat het leerdoel binnen de geplande tijd behaald wordt.

Lessuggesties

1. Zorg dat het leerdoel de inhoud van je les bepaalt. Vraag je niet af: 'wat ga ik doen?' maar: 'wat moeten de leerlingen leren en hoe pak ik dat aan?'
2. Vertel de leerlingen wat het leerdoel van de les is. Dat helpt je het leerdoel vast te houden. Als leerlingen met vragen of opmerkingen komen, die niets met het leerdoel te maken hebben, kun je dat makkelijker duidelijk maken.
3. Stellen leerlingen vragen die niet met dit doel te maken hebben, geef dan een zo'n kort mogelijk antwoord (als dat mogelijk is) of stel het beantwoorden van de vraag uit naar een ander moment.
4. Evalueer het leerdoel aan het eind van de les. Zo wordt voor leerlingen duidelijk wat ze geleerd hebben.

Reflectievragen

1. Vraag je aan het eind van een les af op welke momenten je (bijna) van het leerdoel afgeweken bent. Als je dit een aantal keren doet, weet je waar je de volgende keer waakzaam moet zijn.
2. Bepaal van een aantal oefeningen die je vaak doet (bijvoorbeeld uit de NT2-leergang) wat volgens jou het doel van de oefening is. Controleer het daarna in de docentenhandleiding.

© Copyright Fouke Jansen en Marijke Huizinga

Contactgegevens VO

Hariëtte Boerboom

✉ h.boerboom@lowan.nl

☎ +31 (0)6 25 02 24 00